

Beata Michalec

Muzeum Niepodległości

Akademia Finansów i Biznesu Vistula

Filia Akademii im. Aleksandra Gieysztora w Pułtusku

ORCID: 0000-0002-3001-2382

Stefan Starzyński w kampanii wyborczej

Słowa kluczowe

Stefan Starzyński, Prezydent m.st. Warszawy, Warszawa, kampania wyborcza, architektura, gospodarka, oświata, tereny zielone, miejsca pamięci, dziedzictwo kulturowe, historia, pamięć

Streszczenie

Artykuł przedstawia osiągnięcia Stefana Starzyńskiego Prezydenta m.st. Warszawy tylko w jednym wyjątkowym roku 1938, który był rokiem kampanii wyborczej do Sejmu i Senatu oraz do samorządu. Stefan Starzyński nadał właściwy planowany i perspektywiczny kierunek wielostronnym potrzebom rozwojowym stolicy. Jako prezydent przejawiał olbrzymią inicjatywę, włączając do współpracy rzesze ludzi podobnych do siebie. Znajdował coraz szersze zainteresowanie mieszkańców. Potrafił organizować akcje porządkowania, rozbudowy i upiększania miasta oraz udostępniania mieszkańcom i dla mieszkańców nie tylko gmachów użyteczności publicznej. Tylko w tym jednym roku 1938 Warszawa nabrała tempa rozwoju gospodarczego, inwestycje stawały się rzeczywistością. Prezydent Stefan Starzyński potrafił dbać o pamięć i dziedzictwo Warszawy, jako gospodarz miasta był wszędzie i brał udział w każdym ważnym i mniej ważnym wydarzeniu, które miało miejsce w stolicy. Do tej pory nie podjęto próby odtworzenia kalendarium Prezydenta Warszawy Stefana Starzyńskiego, jest to początek pracy nad osiągnięciami tak ważnej postaci nie tylko dla Warszawy.

Rok 1938 stał w Polsce rokiem pod znakiem kampanii wyborczej do Sejmu i Senatu oraz do samorządu, a sama Warszawa obfitowała w ważne wydarzenia. W tę panującą atmosferę wpisał się Stefan Starzyński Prezydent Warszawy. Podczas obrad 38. posiedzenia Tymczasowej Rady Miejskiej Stefan Starzyński w obszernym referacie wyrażał radość z likwidacji tymczasowości w ustroju stolicy i przystąpienia do demokratycznych wyborów samorządowych¹.

Pragnę przede wszystkim podkreślić, że rok 1938 dla rozwoju Warszawy będzie miał znaczenie zasadnicze, ponieważ został już uchwalony przez Rząd i wniesiony do Sejmu projekt nowego ustroju Stolicy. W ciągu sesji bieżącej projekt ustroju będzie rozpatrzone i uchwalony tak, iż rozwój Warszawy w roku następnym winien oprzeć się już na nowych zasadach prawnych. Projekt ten w zasadniczych tezach swoich odpowiada poglądom Tymczasowej Rady Miejskiej, wyrażonym w uchwałach z dn. 24 VI 1936 r. Sądzę, że będę wyrazicielem całej Rady, jeżeli stwierdzę naszą radość z tego powodu, że tymczasowość ustroju Stolicy skończy się wkrótce i Warszawa będzie mogła rozwijać się na trwałych i stałych podstawach prawnych. Nowy ustrój niewątpliwie odpowie tym wszystkim potrzebom, które były w uchwałach Rady skonstatowane, a tym samym stworzymy mocne podstawy rozwoju Stolicy².

Stefan Starzyński, urodzony działacz, człowiek o wrażliwym sumieniu i głębokich moralnych zasadach, ciężko pracujący od rana do wieczora prezydent milionowego miasta, był uosobieniem odpowiedzialności w najgłębszym sensie tego pojęcia, w momencie obejmowania prezydentury oświadczył, że chce być prezydentem całej Warszawy³.

Warszawa za czasów Starzyńskiego rozwijała się na południe – Mokotów, intensywnie w kierunku północnym – Żoliborz, Marymont, Bielany oraz Targówek, Nowe Bródno i Pelcowizna, wschodnim – Grochów, i zachodnim – Wola i Ochota⁴. Starzyński zdawał sobie sprawę, że istnieje wielka potrzeba budowy mostów na Wiśle, w tym na północy u wylotu ul. Kra-

¹ M.M. Drozdowski, *Stefan Starzyński prezydent Warszawy*, PIW, Warszawa 1976, s. 117.

² *Przemówienie prezydenta m.st. Warszawy Stefana Starzyńskiego wygłoszone na posiedzeniu Tymczasowej Rady Miejskiej w dniu 26 stycznia 1938 roku*, Warszawa 1938, s. 2.

³ R. Jarocki, *Rozmowy z Lorentzem*, PIW, Warszawa 1981, s. 153. Takim go znał prof. Stanisław Lorentz, wieloletni dyrektor Muzeum Narodowego w Warszawie. W 1935 roku prezydent Stefan Starzyński powołał Stanisława Lorentza na stanowisko dyrektora Muzeum Narodowego w Warszawie, którą to funkcję z przerwą wojenną profesor pełnił do roku 1982. B. Michalec, *Retrospekcje wileńskie – prof. Stanisław Lorentz*, „Rocznik Kresowy” 2019, nr 5, z. 2, s. 97.

⁴ S. Starzyński, *Rozwój stolicy: odczyt wygłoszony w dniu 10 czerwca 1938 r. na zebraniu urządzonym przez Okręg Stołeczny Związku Rezerwistów*, Warszawa 1938, s. 52.

sińskiego celem połączenia Żoliborza z Bródnem i innymi osiedlami Pragi⁵. W celu tworzenia nowych połączeń północy miasta z południem trzeba było wykupić 10 nieruchomości i zburzyć 36 budynków, aby powstał wiadukt nad Dworcem Gdańskim⁶. Zrealizowano wielkie połączenie północy miasta z południem poprzez przebicie Wybrzeża Gdańskiego i Gdyńskiego z budującymi się bulwarami wiślanymi, tworząc doskonałą komunikację i również wielką arterię spacerową u stóp Starego Miasta oraz bezcennej pamiątki, jaką jest w dalszym ciągu cmentarz straconych pod Cytadelą⁷.

Stefan Starzyński wraz ze swoimi współpracownikami snuł plany rozbudowy Warszawy, plany, które miały szansę być zrealizowane, gdyby nie wybuch II wojny światowej. Niech przykładem będzie Dzielnica Wielkiego Marszałka, która miała być uwiecznieniem w stolicy pamięci Wskrzesiciela Państwa i Zwycięskiego Wodza. Dzielnica Marszałka miała być dzielnicą, w której wypowiedzieć się mieli polscy architekci i artyści, a budowniczowie mieli przekazać następnym pokoleniom styl epoki Józefa Piłsudskiego. Zaplanowana była budowa Świątyni Opatrzności projektu Bohdana Pniewskiego, architekta, profesora Politechniki Warszawskiej, czy budowa pomnika Józefa Piłsudskiego⁸. Kolejnymi wyzwaniem miały być: urządzenie Parków Sportowych na Sękierkach i Żoliborzu, organizacja w 1944 roku Powszechnej Wystawy Krajowej dla uczczenia odzyskania przez Polskę Niepodległości, powiększenie terenów Parku Paderewskiego i budowa Muzeum Przemysłu i Techniki wg projektu prof. Bohdana Pniewskiego, budowa hal Izby Przemysłowo-Handlowej, zakończenie budowy Domu Turystycznego, regulacja Placu Weterana. Taki cel Stefan Starzyński stawiał sobie i zarządowi m.st. Warszawy⁹. W 108. rocznicę wybuchu Powstania Listopadowego odrestaurowany został Arsenał, który był czwartą z kolei inwestycją architektoniczną Warszawy obok Muzeum Narodowego, Pałacu Blanka czy odbudowanych murów obronnych starej Warszawy¹⁰.

Prezydent wiedział, że zaniedbania historyczne, wzrastające potrzeby, zaspakajanie codziennych potrzeb mieszkańców były bardzo wielkie. Ponad 30% ulic było niezabrukowanych, a spośród zabrukowanych około 65% ulic pokrytych było kamieniem polnym. 25% nieruchomości pozbawionych było

⁵ Ibidem, s. 19.

⁶ Ibidem, s. 53.

⁷ Ibidem, s. 56.

⁸ Ibidem, s. 86.

⁹ Ibidem, s. 87–89.

¹⁰ „Gazeta Polska” 1938, nr 326, s. 8.

wodociągu, a około 55% kanalizacji. Wielkie braki w komunikacji miejskiej stanowiły problem dla miasta. Brak gmachów szkolnych, łóżek szpitalnych, urządzeń zdrowotnych, aprowizacyjnych i wychowania fizycznego to był kolejny problem, z którym borykała się Warszawa. Niemal wszystkie przedsiębiorstwa usługowe, którymi zarządzały władze Warszawy, nie mogły sprostać zaopatrzeniu i wymagały szybkiej rozbudowy. W każdej dziedzinie życia samorządowego były poważne braki, wymagające miliardowego wydatku, aby je usunąć¹¹.

Istniejące potrzeby trzeba było łączyć z dynamiką rozwoju miasta. W związku z regulacją miasta, budową ulic prezydent podkreślał, że należy liczyć się z poważną grupą wydatków na wykup gruntów. Warszawa w omawianym okresie była ubogim miastem pod względem własności terenowej. Jedną z największych bolączek władz Warszawy była kwestia mieszkaniowa. Mieszkańcy miasta w większości żyli w warunkach przeludnienia, urągającego wszelkim wymogom higieny i zdrowia. Władze Warszawy w tej kwestii współpracowały z Towarzystwem Osiedli Robotniczych i ostatnie budowy TOR-u powstały na terenach miejskich, odpowiednio zainwestowanych, jak na Kole i Grochowie¹².

Z inicjatywy Prezydenta Warszawy w 1935 roku rozpoczęto akcję ukwiecania miasta. Sam prezydent zwołał zebranie w celu ukonstytuowania się Komitetu Obywatelskiego, którego celem było zorganizowanie w Warszawie Święta Wiosny pod hasłem *Warszawa w kwiatach i zieleni*. Akcja ta miała z jednej strony służyć podniesieniu estetycznego wyglądu stolicy przez ukwiecanie okien i balkonów, z drugiej zaś budzić wśród młodzieży zamiłowanie do uprawy roślin¹³.

Musimy więc również dbać o to, aby cała ludność brała udział w akcji powiększenia zieleni choćby drogą dekoracji kwiatami okien i balkonów. Akcja ta pod hasłem „Warszawa w kwiatach i zieleni” doskonale się rozwija dzięki pełnemu zrozumieniu jej znaczenia przez wszystkich mieszkańców Stolicy¹⁴.

W połowie 1936 roku w jednej z rozmów prezydent Starzyński poinformował Stanisława Lorentza, że bardzo pragnął, by zorganizować wielką wystawę „Warszawa wczoraj, dziś, jutro”, na której przedstawiłby swoje

¹¹ *Przemówienie prezydenta m.st. Warszawy Stefana Starzyńskiego...*, s. 7.

¹² S. Starzyński, op. cit., s. 31.

¹³ B. Michalec, *Warszawa w kwiatach i zieleni w latach 1935–1939*, „Kronika Warszawy” 2017, nr 1, s. 86.

¹⁴ S. Starzyński, op. cit., s. 22.

koncepcje w rozwoju miasta we wszystkich dziedzinach, od zagadnień urbanistycznych i planowania przestrzennego po przedsiębiorstwa miejskie, każde z osobna. „Widzi pan, jestem wciąż prezydentem z nominacji rządowej, a chciałbym nim być ze swobodnego wyboru mieszkańców miasta. I w tym sensie wystawa, o której mówiliśmy, mogłaby spełnić swoją rolę”¹⁵. Dołożono starań, aby jak najszybciej została zakończona budowa Muzeum Narodowego w Warszawie. Marzenie Stefana Starzyńskiego się spełniło, w październiku 1938 roku wystawa została otwarta w nowej siedzibie Muzeum Narodowego w Warszawie¹⁶. Ta wystawa miała pomóc Stefanowi Starzyńskiemu wygrać wybory. Ale jego lista nie uzyskała większości. Pozostał już do końca komisarzem Prezydentem Warszawy.

1 stycznia: W sali kolumnowej Ratusza prezydent Stefan Starzyński przyjmował noworoczne życzenia od pracowników miejskich, a sam życzył wszystkim pracownikom, aby w 1938 roku z niesłabnącą energią dalej kładli podwaliny pod nieustanny, coraz wspanialszy rozwój Warszawy. Zebranych pracowników miejskich prezydent wraz z zarządem miejskim przyjmował lampką wina¹⁷.

9 stycznia: W Ratuszu odbyła się choinka dla dzieci pracowników Zakładów Oczyszczania Miasta. Na uroczystość przybył prezydent miasta Stefan Starzyński z małżonką, obdarował dzieci paczkami ze słodyczami i książkami¹⁸.

11 stycznia: Przyjęcie noworoczne dla dyplomatów u Prezydenta RP Ignacego Mościckiego na Zamku Królewskim w Warszawie z udziałem m.in. Wiceministra Spraw Zagranicznych Jana Szembeka, Wicemarszałka Sejmu Tadeusza Schaetzela, gen. Wacława Stachewicza i Prezydenta m.st. Warszawy Stefana Starzyńskiego¹⁹.

21 stycznia: Dorocznym zwyczajem Prezydent Warszawy Stefan Starzyński wystosował pismo do 10 weteranów Powstania Styczniowego zamieszkałych w stolicy. Do listów załączone zostały czeki na 100 zł²⁰.

22 stycznia: Z powodu choroby Stefana Starzyńskiego na wszystkich oficjalnych uroczystościach z okazji 75. rocznicy Powstania Styczniowego głos

¹⁵ R. Jarocki., op. cit., s. 141.

¹⁶ B. Michalec, *Połączone losy: Stefan Starzyński – Prezydent Warszawy i prof. Stanisław Lorentz – dyrektor Muzeum Narodowego w Warszawie*, [w:] *O Polskę, o Warszawę, o honor, o pamięć*, red. B. Michalec, T. Skoczek, Muzeum Niepodległości, Warszawa 2019, s. 101.

¹⁷ „Gazeta Polska” 1938, nr 2, s. 4.

¹⁸ Ibidem, nr 9, s. 4.

¹⁹ Ibidem, nr 11, s. 2.

²⁰ Ibidem, nr 21, s. 12.

w imieniu Prezydenta Warszawy zabierał Jan Pohoski²¹. Konferencja poświęcona dziejom Powstania Styczniowego, zorganizowana przez Towarzystwo Miłośników Historii w 75. rocznicę wybuchu. W skład Prezydium Honorowego wszedł prezydent Stefan Starzyński²².

26 stycznia: Prezydent Warszawy na posiedzeniu Tymczasowej Rady Miejskiej wygłosił expose budżetowe²³.

3 lutego: W sali Deckerta w Ratuszu odbyło się inauguracyjne zebranie odczytowe Klubu Sprawozdawców Samorządowych, podczas którego Stefan Starzyński wygłosił referat *Zagadnienia urbanistyczne Warszawy*²⁴.

4 lutego: Inauguracja specjalnego kursu dla kierowników sekcji Zarządu Miejskiego Warszawy, w spotkaniu brał udział prezydent Stefan Starzyński²⁵.

9 lutego: Wizyta regenta Królestwa Węgier Horthyego w Warszawie. Powitanie na Dworcu Wileńskim przez Prezydenta RP i wszystkich przedstawicieli rządu z premierem na czele, senatorów, posłów, najwyższych funkcjonariuszy administracji państwowej i Prezydenta Warszawy Stefana Starzyńskiego²⁶. Węgierski Minister Spraw Zagranicznych Kolman de Kanya w Warszawie. Minister Józef Beck wraz z małżonką wydali obiad na cześć ministra. W obiedzie wzięli udział najwyżsi przedstawiciele życia politycznego, w tym Prezydent Warszawy Stefan Starzyński²⁷. W późnych godzinach popołudniowych odbył się obiad galowy na Zamku Królewskim wydany przez Prezydenta RP na cześć regenta Węgier Horthyego. W obiedzie wzięło udział ponad 100 osób, wszystkie najważniejsze osoby życia publicznego, w tym Prezydent Warszawy Stefan Starzyński²⁸.

16 lutego: Wojciech Kossak rozpoczyna pracę nad panoramą Olszynki Grochowskiej. Prezydent miasta Stefan Starzyński zaakceptował projekt przedstawiony przez Komitet Budowy na polach Grochowa panoramy bitwy o Olszynkę Grochowską, przekazując go właściwym organom Zarządu Miasta w celu opracowania szczegółów²⁹.

23 lutego: Prezydent Starzyński w imieniu Zarządu Miasta złożył przed Tymczasową Radą Miejską sprawozdanie budżetowe³⁰.

²¹ Ibidem, nr 22, s. 10.

²² „Kurier Warszawski” 1938, nr 22, s. 28.

²³ „Gazeta Polska” 1938, nr 26, s. 8.

²⁴ Ibidem, nr 32, s. 8 i nr 34, s. 8.

²⁵ Ibidem, nr 35, s. 8.

²⁶ Ibidem, nr 40, s. 1.

²⁷ Ibidem, nr 39, s. 1.

²⁸ Ibidem, nr 40, s. 2.

²⁹ Ibidem, nr 46, s. 8.

³⁰ Ibidem, nr 54, s. 8.

25 lutego: Strajk w Operze Narodowej w Warszawie. Prezydent miasta Stefan Starzyński przyjął delegację strajkujących³¹.

4 marca: Na ręce Katarzyny Grabskiej oraz rodziny śp. Władysława Grabskiego Prezydent Warszawy Stefan Starzyński przesłał depezę kondolencyjną³². Pogrzeb Władysława Grabskiego, msza św. w katedrze św. Jana. Wśród najwyższych dostojników państwowych w bocznej nawie zasiadł Prezydent Warszawy Stefan Starzyński³³.

9 marca: Apostolskie błogosławieństwo dla Warszawy. W związku z życzeniami, przesłanymi przez Stefana Starzyńskiego w imieniu Warszawy Ojcu Świętemu w 16. rocznicę jego koronacji, ks. biskup Cortesi, Nuncjusz Apostolski w Polsce, przesłał na ręce Prezydenta Warszawy podziękowania³⁴.

12 marca: Otwarcie nowego pawilonu Biblioteki Publicznej w Warszawie przy ul. Koszykowej 26. Na uroczystość przybyli Stefan Starzyński – Prezydent Warszawy, Jan Pohoski – Wiceprezydent Warszawy³⁵.

14 marca: Pod przewodnictwem Prezydenta Warszawy Stefana Starzyńskiego odbyło się posiedzenie Rady Komunalnej Kasy Oszczędności m.st. Warszawy poświęcone omówieniu wyników pracy Kasy za rok budżetowy 1937³⁶.

17 marca: Komisarz Rządu Władysław Jaroszewicz, jako delegat Naczelnego Komitetu Uczczenia Pamięci Józefa Piłsudskiego, oraz Prezydent Warszawy Stefan Starzyński, jako przewodniczący Stołecznego Komitetu Budowy Pomnika Marszałka Józefa Piłsudskiego, podali do wiadomości program obchodów ku czci Marszałka³⁷.

18 marca: Pod przewodnictwem Prezydenta Warszawy Stefana Starzyńskiego odbyło się plenarne posiedzenie Stołecznego Komitetu Budowy Pomnika Marszałka Józefa Piłsudskiego w Warszawie. W sprawozdaniu przedstawiony został dotychczasowy stan prac konkursu na pomnik Marszałka i ukształtowanie placu pod pomnik³⁸.

21 marca: Uroczysty wieczór ku czci Marszałka Piłsudskiego w Teatrze Wielkim w Warszawie. Na uroczysty wieczór przybyli marszałkowa Aleksandra Piłsudska, członkowie rządu z premierem gen. Felicjanem Sławojem Składkowskim oraz Prezydentem Warszawy Stefanem Starzyńskim³⁹.

³¹ Ibidem, nr 56, s. 8.

³² Ibidem, nr 62, s. 2.

³³ Ibidem, nr 63, s. 2.

³⁴ Ibidem, nr 67, s. 8.

³⁵ Ibidem, nr 71, s. 8.

³⁶ Ibidem, nr 76, s. 8.

³⁷ Ibidem, nr 75, s. 8.

³⁸ Ibidem, nr 76, s. 8.

³⁹ Ibidem, nr 80, s. 2.

23 marca: Posiedzenie Tymczasowej Rady Miejskiej, Prezydent Warszawy Stefan Starzyński złożył sprawozdanie z działalności władz miejskich za ostatni okres oraz zapoznał radę z najbliższymi zamierzeniami⁴⁰.

24 marca: Wystawa szkiców i rysunków Jana Matejki w Muzeum Narodowym w Warszawie. Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego Wojciech Świątosławski i Prezydent m.st. Warszawy Stefan Starzyński zwiedzili wystawę⁴¹.

26 marca: Na placu Józefa Piłsudskiego w Warszawie odbyło się przekazanie Armii 40 ciężkich karabinów maszynowych z biedkami i końmi, ufundowanych ze składek członkowskich przez Naczelną Radę Zrzeszeń Kupiectwa Polskiego. Na uroczystość przybyli m.in. ministrowie, wojewoda, Prezydent miasta Stefan Starzyński⁴².

29 marca: W sali portretowej Ratusza odbyło się pierwsze spotkanie organizacyjne Miejskiego Komitetu Wychowania Fizycznego i Przynależenia Wojskowego. Prezydent Warszawy Stefan Starzyński jako przewodniczący Komitetu rozpoczął spotkanie⁴³.

30 marca: Z inicjatywy Polskiego Związku Wydawców Dzienników i Czasopism odbyło się pierwsze zebranie organizacyjne przedstawicieli sfer nauki i świata prasy poświęcone utworzeniu Towarzystwa Wiedzy Prasowej. Przy stole prezydiatnym zasiadł m.in. Prezydent Warszawy Stefan Starzyński⁴⁴.

31 marca: Uroczyste poświęcenie Domu Turysty przy placu Starynkiewicza. Na uroczystość przybyli: wiceminister Aleksander Bobkowski, Prezydent miasta Stefan Starzyński z wiceprezydentem Kazimierzem Grabą-Łęckim, dyrektorem przedsiębiorstw i wydziałów Zarządu Miejskiego⁴⁵. Obchody jubileuszu 25-lecia Teatru Polskiego w Warszawie, w uroczystości brali udział: Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego Wojciech Świątosławski, naczelnik Wydziału Sztuki w Ministerstwie Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego Władysław Zawistowski, Prezydent Warszawy Stefan Starzyński⁴⁶.

2 kwietnia: Oświadczenie prezydenta Warszawy Stefana Starzyńskiego w sprawie naruszania jego godności⁴⁷. W czwartą rocznicę śmierci Adama Skwarczyńskiego odbyło się nabożeństwo żałobne w Katedrze, na które przybyli Marszałek Senatu, Prezes NIK, przedstawiciele Domu Wojskowego i Kancelarii Cywilnej Prezydenta RP, Prezydent Warszawy Stefan Starzyński⁴⁸.

⁴⁰ Ibidem, nr 82, s. 8.

⁴¹ Ibidem, nr 84, s. 2.

⁴² Ibidem, nr 85, s. 10.

⁴³ Ibidem, nr 88, s. 8.

⁴⁴ Ibidem, nr 89, s. 7.

⁴⁵ Ibidem, nr 90, s. 8.

⁴⁶ Ibidem.

⁴⁷ Ibidem, nr 91, s. 2.

⁴⁸ Ibidem, nr 92, s. 2.

3 kwietnia: Zbiórka pieniężna na wielkanocny dar dla dzieci osób bezdomnych. Prezydent Warszawy Stefan Starzyński wraz z wiceprezydentami kwestował na placu Teatralnym⁴⁹.

5 kwietnia: W sali posiedzeń Dyrekcji Wodociągów przy ul. Starynkiewicza odbyło się zebranie działaczy społecznych reprezentujących południowe dzielnice Warszawy. W spotkaniu wziął udział Prezydent Warszawy Stefan Starzyński, który do zebranych wygłosił przemówienie⁵⁰.

30 kwietnia: W sali Rady Miejskiej odbyła się wieczornica zorganizowana przez pracowniczą Komisję Samopomocy Społecznej dla pracowników miejskich i ich rodzin. W spotkaniu wziął udział Stefan Starzyński, wiceprezydenci Warszawy oraz pracownicy miejscy z rodzinami⁵¹.

7 maja: Stefan Starzyński przez aklamację został wybrany przewodniczącym Komitetu Obywatelskiego Żałobnych Uroczystości 3. rocznicy śmierci Marszałka Józefa Piłsudskiego⁵².

11 maja: Otwierając posiedzenie Tymczasowej Rady Miejskiej Prezydent Warszawy Stefan Starzyński poinformował, że władze miejskie wezmą udział w uroczystościach żałobnych Marszałka Józefa Piłsudskiego⁵³.

12 maja: Uroczystości w 3. rocznicę śmierci Marszałka Józefa Piłsudskiego. Uroczyste nabożeństwo w Katedrze św. Jana z udziałem najwyższych urzędników państwowych z Prezydentem RP na czele, władze samorządowe Warszawy reprezentował Prezydent miasta Stefan Starzyński⁵⁴. Prezydent Warszawy w otoczeniu wiceprezydentów składa kwiaty w Belwederze podczas uroczystości⁵⁵.

19 maja: Sesja rady naczelnej Obozu Zjednoczenia Narodowego. Po nabożeństwie w kościele św. Aleksandra wszyscy członkowie rady Naczelnej OZN złożyli hołd pamięci Józefa Piłsudskiego, składając wieńce w Belwederze. Prezydent Stefan Starzyński wszedł w skład Rady Naczelnej OZN. W salonach oficerskich Yacht-Klubu odbyła się dla członków Rady Naczelnej herbatka towarzyska, na którą przybyli Naczelny Wódz, Marszałek Edward Śmigły-Rydz, premier gen. Felicjan Sławoj Składkowski, szef OZN gen. Stanisław Skwarczyński, Prezydent Warszawy Stefan Starzyński⁵⁶.

⁴⁹ Ibidem, nr 92, s. 8.

⁵⁰ Ibidem, nr 95, s. 6.

⁵¹ Ibidem, nr 118, s. 8.

⁵² Ibidem, nr 125, s. 2.

⁵³ Ibidem, nr 129, s. 12.

⁵⁴ Ibidem, nr 130, s. 5.

⁵⁵ Ibidem.

⁵⁶ Ibidem, nr 137, s. 2.

21 maja: W sali Rady Miejskiej nastąpiła inauguracja obrad Zjazdu Stowarzyszenia Absolwentów Średnich Szkół Handlowych. Przemówienie powitalne wygłosił m.in. Prezydent Warszawy Stefan Starzyński⁵⁷.

22 maja: Przekazanie 6 dział przeciwlotniczych Armii w obecności marszałka Edwarda Śmigłego-Rydza. Uroczystość odbyła się na udekorowanym flagami dziedzińcu koszarowym artylerii przeciwlotniczej. Na akt przekazania dział przybył także Prezydent Warszawy Stefan Starzyński⁵⁸.

23 maja: Prezydent Warszawy Stefan Starzyński w salach Rady Miejskiej wydał herbatkę dla uczestników Zjazdu Stowarzyszenia Absolwentów Średnich Szkół Handlowych⁵⁹.

26 maja: Zakończenie konkursu pielęgnowania niemowląt zorganizowanego przez Ośrodek Zdrowia i Opieki. W sali kolumnowej Ratusza odbyło się pod przewodnictwem Prezydenta Warszawy zakończenie konkursu. Rozdane zostały nagrody matkom wyróżnionym za najlepsze pielęgnowanie niemowląt⁶⁰. W ostatnim dniu pobytu w Warszawie wycieczka 1000 dzieci z Polesia została przyjęta przez Prezydenta Warszawy w sali Rady Miejskiej. Na pożegnanie dzieci zostały obdarowane słodyczami⁶¹. III Zjazd Wychowanków Szkoły Głównej Handlowej. Jako drugi wygłosił referat Stefan Starzyński, który mówił o *Zadaniach gospodarczych Polski współczesnej*⁶².

28 maja: Poświęcenie gmachu Pogotowia Opiekuńczego dla dzieci przy ul. Wolność 14. W uroczystości wziął udział Prezydent Warszawy Stefan Starzyński wraz z wiceprezydentem Józefem Ołpińskim⁶³.

30 maja: Pożegnanie w sali Rady Miejskiej absolwentów miejskich szkół średnich ogólnokształcących. Uroczystość zainaugurował Stefan Starzyński, winszując maturzystom osiągniętych rezultatów i złożył życzenia na dalszą drogę życia. Wszyscy absolwenci otrzymali monografię o Warszawie z dedykacją od Prezydenta Warszawy⁶⁴.

1 czerwca: Uroczystość zakończenia trzyletniej kadencji opiekunów społecznych i rozpoczęcie nowego trzyletniego okresu ich pracy. Na uroczystość przybyło 300 opiekunów społecznych, reprezentujących wszystkie dzielnice Warszawy, 10 opiekunów okręgowych oraz przedstawiciele władz miejskich. Uroczystość zainaugurował prezydent Stefan Starzyński⁶⁵.

⁵⁷ Ibidem, nr 139, s. 8.

⁵⁸ Ibidem, nr 140, s. 1.

⁵⁹ Ibidem, nr 141, s. 6.

⁶⁰ Ibidem, nr 142, s. 8.

⁶¹ Ibidem, nr 144, s. 4.

⁶² Ibidem, nr 142, s. 7.

⁶³ Ibidem, nr 146, s. 8.

⁶⁴ Ibidem, nr 148, s. 6.

⁶⁵ Ibidem, nr 150, s. 6.

3 czerwca: Stefan Starzyński zwiedzał osiedla Warszawskiej Spółdzielni Mieszkaniowej na Żoliborzu i na Rakowcu. Prezydenta powitał prezes Rady Nadzorczej Spółdzielni Stanisław Szwalbe⁶⁶. W rocznicę bitwy pod Duniłowiczami warszawski pułk piechoty Legii Akademickiej obchodził uroczyste roczne święto pułkowe, połączone z 20-leciem powstania pułku. W uroczystości święta pułkowego wzięli udział byli dowódcy pułku: Minister Komunikacji płk. Juliusz Ulrych, gen. Władysław Bończa-Uzdowski, gen. Kazimierz Sawicki, Prezydent Warszawy Stefan Starzyński w towarzystwie wyższych urzędników miejskich⁶⁷.

8 czerwca: Uroczystość dekoracji medalami długoletnich urzędników i pracowników magistrackich w sali Rady Miejskiej w Warszawie. W godzinach rannych premier gen. Felicjan Sławoj Składkowski wręczył dyplomy, przyznając brązowy medal za długoletnią służbę Prezydentowi miasta Stefanowi Starzyńskiemu oraz wiceprezydentom Julianowi Kulskiemu, Janowi Pohoskiemu i Józefowi Ołpińskiemu. O godz. 13.15 prezydent Starzyński wręczył odznaczenia dyrektorom i wicedyrektorom wydziałów i przedsiębiorstw miejskich oraz pozostałym pracownikom⁶⁸.

10 czerwca: Zarząd i Komenda Okręgu Stołecznego Związku Rezerwistów zorganizowały w Ratuszu zebranie, podczas którego Prezydent miasta Stefan Starzyński wygłosił odczyt *Rozwój stolicy*⁶⁹.

11 czerwca: Walny Zjazd delegatów Stowarzyszenia Rodzina Urzędnicza. Stefan Starzyński przesłał na uroczystość inauguracyjną depeszę z życzeniami skierowaną do delegatów zjazdu⁷⁰.

12 czerwca: Na stadionie tramwajarzy przy ul. Młynarskiej odbyło się pierwsze święto sportowe pracowników miejskich, połączone z jubileuszem 10-lecia istnienia klubu sportowego Syrena. Na stadion przybył Prezydent miasta Stefan Starzyński, wiceprezydenci Julian Kulski i Jan Pohoski⁷¹.

13 czerwca: Konferencja prasowa związana z przygotowaniem Polskiej Wystawy Szpitalnictwa w Warszawie. Do Komitetu Honorowego wszedł m.in. Prezydenta Miasta Stefan Starzyński⁷².

14 czerwca: Współpraca Związku Stowarzyszeń Przyjaciół Wielkiej Warszawy z Zarządem Miejskim. Prezydium Związku złożyło wizytę prezydentowi Stefa-

⁶⁶ Ibidem, nr 152, s. 6.

⁶⁷ Ibidem.

⁶⁸ Ibidem, nr 156, s. 6.

⁶⁹ Ibidem, nr 158, s. 6.

⁷⁰ Ibidem, nr 159, s. 8.

⁷¹ Ibidem, nr 160, s. 8.

⁷² Ibidem, nr 161, s. 6.

nowi Starzyńskiemu, zapraszając go na posiedzenie Rady Związku Stowarzyszeń Przyjaciół Wielkiej Warszawy⁷³.

15 czerwca: W udekorowanej sali kolumnowej w Ratuszu odbyła się uroczystość pożegnania absolwentów miejskich szkół zawodowych. Przemówienie wygłosił Prezydent Warszawy, podkreślając wagę wykształcenia zawodowego. Prezydent każdemu absolwentowi składał osobiście życzenia, przekazując książki Franciszka Galińskiego *Gawędy o Warszawie* i Adama Moraczewskiego *Warszawa*. Uczniowie przekazali Prezydentowi piękną tacę miedzianą ręcznie kutą z herbem Warszawy i dedykacją, model samolotu, miniaturowe kowadło ze wszystkimi akcesoriami kowalskimi oraz haftowaną serwetkę⁷⁴.

17 czerwca: Stefan Starzyński reprezentował Zarząd Miejski podczas oficjalnych państwowych uroczystości powitania relikwii św. Andrzeja Boboli w Warszawie⁷⁵. 50-lecie I miejskiej męskiej szkoły zawodowej im. Konarskiego w Warszawie. Na uroczystość przybył Prezydent miasta Stefan Starzyński⁷⁶.

18 czerwca: Uroczystość otwarcia nowego gmachu Muzeum Narodowego w Warszawie. Na uroczystość przybyli Prezydent RP Ignacy Mościcki, Prezydent Warszawy Stefan Starzyński, Wiceminister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego Jerzy Aleksandrowicz, Minister Poczty i Telegrafów Emil Kaliński, gen. Jakub Krzemieński, książę Janusz Radziwiłł, członkowie korpusów dyplomatycznych, dyrektorzy muzeów w Polsce i wiele innych ważnych osobistości. Uroczystość otwarcia gmachu muzeum zainaugurował Prezydent Warszawy Stefan Starzyński, wygłaszając przemówienie. Muzeum oficjalnie otworzył Prezydent RP, składając swój podpis na uroczystym akcie i oddając muzeum w posiadanie społeczeństwu. Po nowym gmachu i wystawie Aleksandra Gierymskiego Prezydenta RP Ignacego Mościckiego oprowadzał sam Stefan Starzyński i Stanisław Lorentz, dyrektor muzeum⁷⁷.

19 czerwca: Uroczysta msza pontyfikalna przed relikwiami św. Andrzeja Boboli na placu Zamkowym w Warszawie. Wśród dostojnych gości zasiedli Prezydent RP Ignacy Mościcki, członkowie rządu, senatorowie i posłowie, generalicja, Prezydent Warszawy Stefan Starzyński w otoczeniu wyższych urzędników miejskich⁷⁸. Akademia w Domu Katolickim zorganizowana przez Komitet Obchodów Stowarzyszenia Jedności Katolickiej i Akcję Katolicką. Na akademię przybył Marszałek Senatu Aleksander Pystor, przedstawiciele rządu oraz władze miejskie z Prezydentem Warszawy Stefanem Starzyńskim⁷⁹.

⁷³ Ibidem, nr 162, s. 6.

⁷⁴ Ibidem, nr 163, s. 8.

⁷⁵ Ibidem, nr 165, s. 1 i 6.

⁷⁶ Ibidem, s. 8.

⁷⁷ Ibidem, nr 166, s. 3 i 8.

⁷⁸ Ibidem, nr 167, s. 2 i 4.

⁷⁹ Ibidem, s. 4.

21 czerwca: Zakończenie zajęć w szkole dokształcającej samochodowo-lotniczej przy ul. Leszno 72. Absolwenci otrzymali nagrody ofiarowane m.in. przez Prezydenta Warszawy Stefana Starzyńskiego⁸⁰.

22 czerwca: Posiedzenie Tymczasowej Rady Miejskiej. Przed przystąpieniem do obrad na wniosek Stefana Starzyńskiego Rada Miejska uczciła przez powstanie pamięć zmarłego Marszałka Sejmu Stanisława Cara. Następnie Prezydent Warszawy złożył sprawozdanie z prac Zarządu Miejskiego za ostatni okres⁸¹.

23 czerwca: Posiedzenie Zarządu I Rady Naczelnej Związku Miast Polskich pod przewodnictwem Prezydenta Warszawy Stefana Starzyńskiego w salach Ratusza warszawskiego⁸².

25 czerwca: Kongres społeczno-obywatelski Związku Pracy Obywatelskiej Kobiet w sali Rady Miejskiej pod przewodnictwem marszałkowej Aleksandry Piłsudskiej. W pierwszym dniu kongresu udział wzięli m.in. Marszałek Polski Edward Śmigły-Rydz, gen. Stanisław Rouppert i Prezydent Warszawy Stefan Starzyński, który zabrał głos w imieniu Zarządu Miasta⁸³. Zjazd delegatów Związku Legionistów Polskich. W wyniku nowych wyborów Stefan Starzyński wszedł w skład Głównej Komisji Rewizyjnej⁸⁴. W 100. rocznicę urodzin wielkiego artysty w Zachęcie warszawskiej odbyło się otwarcie wystawy obrazów Jana Matejki pod honorowym patronatem Marszałka Śmigłego-Rydza. W skład Komitetu Honorowego weszli: Józef Beck, prof. W. Świątosławski, M. Kościałkowski i Prezydent Warszawy Stefan Starzyński⁸⁵.

26 czerwca: Uroczystość otwarcia parku im. gen. Gustawa Orlicz-Dreszera na Mokotowie. Przed odsłonięciem pamiątkowej tablicy głos zabrał Prezydent Warszawy Stefan Starzyński⁸⁶.

28 czerwca: Walne Zgromadzenie członków Stowarzyszenia Żoliborzan, na które przybył Stefan Starzyński. Prezydent Warszawy przedstawił zagadnienia gospodarcze i społeczne gminy oraz omówił problemy dotyczące rozwoju dzielnicy żoliborskiej, specjalną uwagę poświęcając sprawom komunikacyjnym⁸⁷.

1 lipca: Odczyty i książki o Warszawie. Z inicjatywy Towarzystwa Miłośników Historii, Sekcja Historii Warszawy i Mazowsza, w lokalu na Starym Mieście Prezydent miasta Stefan Starzyński wygłosił referat *Wczoraj, dziś i jutro Warszawy*⁸⁸.

⁸⁰ Ibidem, nr 169, s. 6.

⁸¹ Ibidem, nr 170, s. 6.

⁸² Ibidem, nr 171, s. 6.

⁸³ Ibidem, nr 173, s. 2.

⁸⁴ Ibidem, s. 4.

⁸⁵ Ibidem, s. 8.

⁸⁶ Ibidem, nr 174, s. 4.

⁸⁷ Ibidem, nr 176, s. 8.

⁸⁸ Ibidem, nr 179, s. 6.

2 lipca: Inauguracja półkolonii letnich w Lasku Młocińskim dla dzieci Stołecznego Komitetu Pomocy Dzieciom i Młodzieży. Na otwarcie półkolonii przybyli Minister Marian Zyndram-Kościałkowski, Prezydent Warszawy Stefan Starzyński, Prezes Stołecznego Komitetu Aleksander Dąbrowski⁸⁹. Delegacja kombatantów niemieckich podejmowana była w Pałacu Blanka przez Prezydenta miasta Stefana Starzyńskiego⁹⁰.

7 lipca: Marszałek Edward Śmigły-Rydz nadesłał na ręce Prezydenta m.st. Warszawy telegram kondolencyjny z powodu śmierci brata Romana Starzyńskiego⁹¹.

8 lipca: Prezydent miasta przyjął Prezydium Związków Pracowników Samorządowych. Stefan Starzyński oświadczył, że rozumie ciężkie położenie materialne pracowników samorządowych i wyraził gotowość rozwiązania zagadnień pracowniczych wspólnie ze Związkiem Zawodowym Pracowników Samorządowych m.st. Warszawy⁹².

12 lipca: *Przewodnik po Warszawie.* Staraniem Oddziału Warszawskiego Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego ukazał się przewodnik po Warszawie, obejmujący geografię, historię, dzielnice zabytkowe, architekturę nowoczesną Warszawy, muzea i zbiory, parki, ogrody i zieleńce. Przedmowę do przewodnika napisał Prezydent miasta Stefan Starzyński⁹³.

20 lipca: Na posiedzeniu Tymczasowej Rady Miejskiej m.st. Warszawy Prezydent miasta wygłosił sprawozdanie z działalności władz miejskich za ostatni okres. Znaczną część swojego przemówienia Stefan Starzyński poświęcił sprawie ustaw samorządowych⁹⁴. Prezydent Warszawy przeprowadził inspekcję robót inwestycyjnych w dzielnicach południowych. Podczas objazdu Stefan Starzyński spotkał się z przedstawicielami wszystkich Towarzystw Przyjaciół poszczególnych dzielnic południowych: Ochoty, Mokotowa, Belwedera, Sielc, Siekierek, Czerniakowa⁹⁵. Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego wraz z Prezydentem Warszawy odbył konferencję w sprawie budowy nowych gmachów szkolnych w Warszawie⁹⁶.

21 lipca: Prezydent miasta Stefan Starzyński dokonał lustracji robót inwestycyjnych na Pradze. W każdej dzielnicy prawobrzeżnej Warszawy prezydent przeprowadził konferencję z zarządami Towarzystw Przyjaciół dzielnic. Na Nowym Bródnie na prezydenta oczekiwał ks. kanonik S. Roguski, po czym

⁸⁹ Ibidem, nr 180, s. 8.

⁹⁰ Ibidem, nr 181, s. 4.

⁹¹ Ibidem, nr 185, s. 4.

⁹² Ibidem, nr 186, s. 6.

⁹³ Ibidem, nr 190, s. 6.

⁹⁴ Ibidem, nr 198, s. 8.

⁹⁵ Ibidem.

⁹⁶ Ibidem.

w obecności zgromadzonych parafian i prezesa Towarzystwa Przyjaciół Nowego Bródna A. Sowińskiego prezydent dokonał aktu wmurowania pierwszej cegły we wznoszonym tam przy ul. Białoleńskiej kościele pod wezwaniem Matki Boskiej Różańcowej⁹⁷.

22 lipca: Lustracja miejskich robót inwestycyjnych w północnych dzielnicach Stolicy. W czasie inspekcji Prezydent miasta wysłuchał postulatów przedstawicieli Towarzystwa Przyjaciół Woli, Towarzystwa Przyjaciół Koła, Stowarzyszenia Przyjaciół Powązek, Towarzystwa Przyjaciół Pól Bielańskich, Towarzystwa Przyjaciół Marymontu, Stowarzyszenia Żoliborzan, Stowarzyszenia Przyjaciół Kolonii im. Tadeusza Kościuszki na Burakowie⁹⁸.

28 lipca: Prezydent miasta Stefan Starzyński rozpoczął urlop wypoczynkowy. Prezydenta podczas jego nieobecności zastąpił wiceprezydent Julian Kulski⁹⁹.

1 sierpnia: Przebywający w Warszawie sekretarz generalny Ligi Grecko-Polskiej w Atenach p. Papavramides ofiarował w imieniu burmistrza miasta Missolonghi Prezydentowi Warszawy Stefanowi Starzyńskiemu medal pamiątkowy wybity z okazji stulecia walk o wolność Grecji¹⁰⁰.

3 sierpnia: W myśl podjętej przed czterema laty przez Prezydenta miasta Stefana Starzyńskiego akcji ukwiecania Warszawy rozpoczęła swe prace lustracyjne komisja konkursowa, dokonując przeglądu zgłoszonych do konkursu obiektów¹⁰¹.

4 września: Tydzień obrony przeciwpożarowej organizowany przez Związek Straży Pożarnych RP pod patronatem Prezydenta RP i marszałka Śmigłego-Rydza. Na czele Komitetu Honorowego stanęli: premier gen. Felicjan Sławoj Składkowski, gen. Tadeusz Kasprzycki, Minister Komunikacji Juliusz Ulrych, minister Marian Zyndram-Kościałkowski, ks. biskup polowy Józef Gawlina, Wiceminister Spraw Wojskowych gen. Aleksander Litwinowicz, wojewoda Władysław Jaroszewicz, Prezydent Warszawy Stefan Starzyński¹⁰². W postaci obszernej broszury *Rozwój stolicy* ukazał się odczyt Prezydenta miasta Stefana Starzyńskiego, który wygłosił na zaproszenie Zarządu Okręgu Stołecznego Związku Rezerwistów w dniu 10 czerwca 1938 r.¹⁰³

9 września: Posiedzenie sprawozdawcze Stołecznego Komitetu Pomocy Zimowej Bezrobotnym. Zebraniu przewodniczył Prezydent Warszawy Stefan Starzyński¹⁰⁴.

⁹⁷ Ibidem, nr 199, s. 8.

⁹⁸ Ibidem, nr 200, s. 8.

⁹⁹ Ibidem, nr 206, s. 6.

¹⁰⁰ Ibidem, nr 210, s. 6.

¹⁰¹ Ibidem, nr 211, s. 6.

¹⁰² Ibidem, nr 242, s. 8.

¹⁰³ Ibidem.

¹⁰⁴ Ibidem, nr 248, s. 6.

10 września: Otwarcie w Warszawie w gmachu Szpitala Wojskowego przy ul. 6 Sierpnia, róg al. Niepodległości, pierwszej Polskiej Wystawy Szpitalnictwa. W spotkaniu udział wzięli Wiceminister Pracy i Opieki Społecznej Eugeniusz Piestrzyński, Prezydent Warszawy Stefan Starzyński, Wiceminister Spraw Wojskowych gen. Aleksander Litwinowicz, Szef Służby Zdrowia Ministerstwa Spraw Wojskowych gen. Stanisław Rouppert¹⁰⁵.

12 września: W związku z powrotem wojsk Garnizonu Warszawskiego z letnich ćwiczeń w imieniu Stołecznego Komitetu Powitania Prezydent Warszawy Stefan Starzyński wydał do obywateli Stolicy odezwę¹⁰⁶.

13 września: Warszawa witała kwiatami powracające z ćwiczeń oddziały wojskowe. Uroczystość na placu Piłsudskiego. Gen. Władysław Bończa-Uzdowski i Prezydent Warszawy Stefan Starzyński dokonali przeglądu oddziałów wojskowych. Na trybunie przemawiał prezydent Stefan Starzyński¹⁰⁷.

14 września: W sali Dekerta w Ratuszu odbyła się uroczystość, podczas której kombatancki belgijscy przekazali przedstawicielom Federacji PZOO sztandar belgijski, otrzymując w zamian sztandar polski. Na uroczystość przybyli: Prezes Federacji gen. Roman Górecki, gen. Władysław Bończa-Uzdowski, Prezydent Warszawy Stefan Starzyński, sekretarz poselstwa belgijskiego i inni¹⁰⁸.

15 września: Uroczyste powitanie na rynku Starego Miasta przez ludność stolicy Warszawskiej Brygady Obrony Narodowej. Zastępca dowódcy OK gen. Władysław Bończa-Uzdowski w towarzystwie Prezydenta Warszawy Stefana Starzyńskiego, wojewody Władysława Jaroszewicza, Komendanta Miasta płk. Stanisława Machowicza i Dowódcy Warszawskiej Brygady Obrony Narodowej ppłk. Zygmunta Piwnickiego dokonał przeglądu oddziałów i odebrał raport. Następnie prezydent Starzyński wygłosił do żołnierzy przemówienie¹⁰⁹. Zgodnie z przyrzeczeniem Prezydenta miasta Stefana Starzyńskiego rozpoczęto roboty przygotowawcze do zabrukowania ulic na Pelcowiznie¹¹⁰.

16 września: W sali Warszawskiego Towarzystwa Ogrodniczego przy ul. Bagatela 3 odbyło się otwarcie V Zjazdu Ogrodników Miejskich. Na honorowego przewodniczącego Zjazdu wybrano Prezydenta Warszawy Stefana Starzyńskiego¹¹¹.

20 września: W związku z inspekcją przeprowadzoną przez Stefana Starzyńskiego w dzielnicy Mokotów Towarzystwo Przyjaciół Mokotowa zostało po-

¹⁰⁵ Ibidem, nr 249, s. 8.

¹⁰⁶ Ibidem, nr 251, s. 8.

¹⁰⁷ Ibidem, nr 252, s. 8.

¹⁰⁸ Ibidem, nr 253, s. 6.

¹⁰⁹ Ibidem, nr 254, s. 6.

¹¹⁰ Ibidem.

¹¹¹ Ibidem, nr 255, s. 6.

informowane przez Zarząd Miejski, że jezdnie w dzielnicy będą remontowane jeszcze w bieżącym roku¹¹².

9 października: Warszawa obchodziła uroczyste Dzień Rezerwisty organizowany przez Związek Rezerwistów i Rodzinę Rezerwistów. Przed ołtarzem ustawiły się poczty sztandarowe związków byłych wojskowych, a miejsca honorowe zajęli m.in. Komendant Związku Rezerwistów gen. Czesław Jarnuszkiewicz, Prezydent Warszawy Stefan Starzyński¹¹³.

10 października: Uroczystość odsłonięcia murów obronnych przez marszałka Edwarda Śmigłego-Rydza. Ulice i domy przyległe do terenu murów średnio-wiecznych bogato udekorowano chorągwiami. Na uroczystość przybyli ministrowie Juliusz Ulrych, Antoni Roman i Witold Grabowski, Podsekretarz Stanu Jan Szembek, Bohdan Korsak, Jarosław Piasecki i Karol Aleksandrowicz, Prezes Najwyższego Trybunału Administracyjnego Bronisław Hełczyński, ks. biskup Gawlina, wojewoda Władysław Jaroszewicz, Stefan Starzyński z Zarządem Miejskim. Do zgromadzonego tłumu przemawiał Prezydent miasta¹¹⁴.

13 października: Otwarcie wystawy „Warszawa wczoraj, dziś i jutro” w Muzeum Narodowym w Warszawie. W wielkim hallu Muzeum Narodowego zebrał się członkowie Rządu z Ministrami Poniatowskim, Kościałkowskim i Świętosławskim, Podsekretarze Stanu: Szembek, Aleksandrowicz i Korsak, wyższe duchowieństwo, generalicja, przedstawiciele samorządu miejskiego z Prezydentem Warszawy Stefanem Starzyńskim. Po wejściu Prezydenta RP Ignacego Mościckiego do holu Prezydent miasta Stefan Starzyński wygłosił przemówienie¹¹⁵.

14 października: Doroczne posiedzenie Ogólnopolskiego Obywatelskiego Komitetu Pomocy Zimowej Bezrobotnym w Sali Wielkiej Zamku Królewskiego w Warszawie z udziałem m.in.: Prezydenta RP Ignacego Mościckiego, Ministra Opieki Społecznej Mariana Zyndram-Kościałkowskiego, Ministra Komunikacji Juliusza Ulrycha, Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego Wojciecha Świętosławskiego, Przewodniczącej Komisji Rewizyjnej Aleksandry Piłsudskiej, Prezydenta Warszawy Stefana Starzyńskiego, Dyrektora Funduszu Pracy Michała Gnoińskiego¹¹⁶.

20 października: Otwarcie przy ul. Nowy Zjazd 9 w Warszawie, w obecności Prezydenta RP Ignacego Mościckiego, Ogniska Śródmieście Towarzystwa Przyjaciół Dzieci Ulicy. W uroczystości udział wzięli: małżonka Prezydenta RP Maria Mościcka, minister M. Kościałkowski, Wiceminister WRiOP Aleksandrowicz, Prezydent Warszawy Stefan Starzyński i Wiceprezydent miasta Jan

¹¹² Ibidem, nr 258, s. 8.

¹¹³ Ibidem, nr 278, s. 8.

¹¹⁴ Ibidem, nr 279, s. 5.

¹¹⁵ Ibidem, nr 282, s. 2.

¹¹⁶ Ibidem, nr 283, s. 2.

Pohoski, Józef Ołpiński i Julian Kulski, wojewoda Jaroszewicz, Kurator Okręgu Szkolnego Ambroziewicz¹¹⁷.

21 października: Walne zebranie członków Komitetu Opieki Osiedle w gmachu Izby Kontroli Państwowej przy al. Szucha z udziałem marszałkowej Aleksandry Piłsudskiej. W imieniu Zarządu Miasta głos zabrał Prezydent Warszawy Stefan Starzyński¹¹⁸.

26 października: Dowódcy oddziałów artylerii przeciwlotniczej i prezesowie komitetów nadających sztandary jednostkom artylerii przeciwlotniczej na audyencji u Prezydenta RP Ignacego Mościckiego, z udziałem m.in. Prezydenta m.st. Warszawy Stefana Starzyńskiego, gen. Mieczysława Ryś-Trojanowskiego, Wiceprezydenta Krakowa Stanisława Klimeckiego¹¹⁹.

30 października: W Parku Praskim Stefan Starzyński odsłonił pomnik ku czci Elizy Orzeszkowej autorstwa prof. Henryka Kuny, ufundowany przez anonimowego ofiarodawcę¹²⁰.

5 listopada: Na Wybrzeżu Kościuszkowskim przy ul. Tamka, odbyła się uroczystość przekazania przedstawicielom armii elektrowni polowej ufundowanej przez pracowników Elektrowni Warszawskiej dla uczczenia 20-lecia odzyskania Niepodległości. Na zakończenie uroczystości odbyła się na Wybrzeżu Kościuszkowskim defilada, którą przyjął gen. Litwinowicz w towarzystwie Prezydenta Warszawy Stefana Starzyńskiego i dyrektora elektrowni¹²¹.

7 listopada: W sali kolumnowej Ratusza, na zebraniu kandydatów na radnych miejskich Narodowo-Gospodarczego Komitetu Samorządowego, Stefan Starzyński wygłosił przemówienie, charakteryzując najważniejsze problemy gospodarki gminy warszawskiej i osiągnięcia Zarządu Miejskiego od 1934 roku¹²².

8 listopada: Bankiet na cześć Prezydenta m.st. Warszawy Stefana Starzyńskiego wydany przez Polski Związek Wydawców Dzienników i Czasopism w sali Resursy Kupieckiej w Warszawie. Obiad zgromadził kilkadziesiąt osób ze sfer rządowych, samorządowych, politycznych i prasowych¹²³.

9 listopada: Na 47. posiedzeniu Tymczasowej Rady Miejskiej Stefan Starzyński złożył sprawozdanie z działalności Zarządu Miejskiego¹²⁴.

11 listopada: Obchody 20-lecia Niepodległości. Wręczenie na Polu Mokotowskim sztandarów 4 pułkom artylerii przeciwlotniczej w obecności ministra gen. Kasprzyckiego, Trojanowskiego i Przedrzymyńskiego, gen. Józefa Zajęca, Pre-

¹¹⁷ Ibidem, nr 289, s. 8.

¹¹⁸ Ibidem, nr 290, s. 6.

¹¹⁹ Ibidem, nr 296, s. 8.

¹²⁰ „Robotnik” 1938, nr 311, s. 2.

¹²¹ „Gazeta Polska” nr 305, s. 8.

¹²² Ibidem, nr 307, s. 8.

¹²³ Ibidem, nr 309, s. 6.

¹²⁴ Ibidem.

zydenta miasta Stefana Starzyńskiego¹²⁵. Wielkie zgromadzenie na placu Józefa Piłsudskiego. Składanie wieńców na grobie Nieznanego Żołnierza. O godz. 18.30 zapłonął symboliczny stos, ułożony pośrodku placu. Jako pierwszy na Grobie Nieznanego Żołnierza złożył wieniec od Zarządu Miejskiego prezydent Stefan Starzyński w towarzystwie Wiceprezydentów Warszawy. O godz. 19 przemówił Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, następnie z trybuny Prezydent Warszawy wygłosił przemówienie¹²⁶. Pod Belweder przybywa delegacja Zarządu Miejskiego z prezydentem Stefanem Starzyńskim na czele. Delegacja składa wieniec w imieniu mieszkańców¹²⁷.

11 listopada: 20. rocznica odzyskania przez Polskę Niepodległości. Wieczorem odbyło się przedstawienie w Teatrze Wielkim, na które przybył marszałek E. Śmigły-Rydz, członkowie Rządu, korpusu dyplomatycznego, generalicja, wyżsi urzędnicy państwowi, przedstawiciele władz administracyjnych, miejskich z prezydentem Stefanem Starzyńskim oraz mieszkańcy Warszawy. Przed rozpoczęciem przedstawienia prezydent Starzyński wygłosił przemówienie¹²⁸.

12 listopada: Prezydent Warszawy Stefan Starzyński przyjął delegację artystów plastyków, na czele z przewodniczącym Komitetu Międzyzwiązkowego Plastyków Polskich prof. Mieczysławem Schulą, który wręczył prezydentowi adres:

Panie Prezydencie! Z okazji budzącej dumę w piersi każdego Polaka wystawy „Warszawa wczoraj, dziś i jutro” artyści plastycy, zrzeszeni w związkach zawodowych, pragną dać wyraz swojemu najgłębszemu uznaniu dla pionierskiej i tak owocnej pracy Pana w dziedzinie wzbogacenia wyrazu plastycznego m.st. Warszawy. Praca, której Pan, Panie Prezydencie, dokonał, będzie najtrwalszym pomnikiem zarówno dzisiejszych czasów, jak i działalności Pana na terenie naszej Stolicy¹²⁹.

W ramach uroczystych obchodów 20-lecia Niepodległości Rzeczypospolitej Polskiej, w sobotę o godz. 12, nastąpiło odsłonięcie tablicy pamiątkowej w Ogrodzie Saskim w miejscu, gdzie Marszałek Józef Piłsudski przemawiał na obchodzie żołnierzy w dniu 22 maja 1921 roku i podejmował zwycięskie wojsko obiadem żołnierskim¹³⁰. O godz. 14 odsłonięty został pamiątkowy głaz w Parku Traugutta dla uczczenia pracy nauczycielstwa stolicy¹³¹. W zorganizowanej przez Zarząd Miejski uroczystości odsłonięcia głazu-pomnika ku czci nauczycielstwa brał udział prezydent Stefan Starzyński, nauczyciele i delegacje

¹²⁵ Ibidem, nr 310, s. 19.

¹²⁶ Ibidem, s. 18.

¹²⁷ Ibidem.

¹²⁸ Ibidem, nr 311, s. 4.

¹²⁹ Ibidem, nr 312, s. 8.

¹³⁰ „Robotnik” 1938, nr 318, s. 2. „Gazeta Polska” 1938, nr 312, s. 8.

¹³¹ „Robotnik” 1938, nr 318, s. 2.

szkolne ze sztandarami, w składzie 8 uczniów i nauczyciela ze szkoły. Po skończonej uroczystości delegacje udały się pod krzyż Traugutta i złożyły kwiaty¹³².

13 listopada: Stefan Starzyński kandyduje do Senatu RP. W tym dniu, kiedy odbywają się wybory, ma miejsce „oszczercza napaść” na prezydenta. Po mieście rozpowszechniana jest ulotka podpisana przez Grupę Pracowników Miejskich, Uczestników Walk o Niepodległość. „Ulotka powtarza inwektywy przeciw prezydentowi Stefanowi Starzyńskiemu”¹³³. Stefan Starzyński zostaje senatorem RP¹³⁴.

18 listopada: Uroczystość zaprzysiężenia opiekunów społecznych w sali Rady Miejskiej w Warszawie. „Przez podanie ręki wszystkim nowo powołanym opiekunom społecznym prezydent miasta przyjął od nich przyrzeczenie (...)”¹³⁵.

25 listopada: Prezydent Starzyński zostaje przewodniczącym Komitetu Organizacyjnego Wystawy Powszechnej w Warszawie w 1944 roku. Rada Ministrów na swoim posiedzeniu postanowiła powołać Komitet Organizacyjny przeszłej Wystawy Powszechnej w Warszawie. Przewodnictwo tego komitetu Rada Ministrów powierzyła Stefanowi Starzyńskiemu. Była to funkcja honorowa i łączyła się ze stanowiskiem prezydenta stolicy¹³⁶.

27 listopada: Uroczystość poświęcenia sztandaru Rady Naczelnej Zjednoczenia Polskich Związków Zawodowych. W udekorowanej zielenią i sztandarami sali Resursy Obywatelskiej odbyła się uroczysta akademii, na którą przybyli m.in. Minister Poczty i Telegrafów Kaliński, Prezydent Warszawy Stefan Starzyński, szef Obozu Zjednoczenia Narodowego gen. Stanisław Skwarczyński¹³⁷. Uroczystości Związku POW, połączone z poświęceniem sztandaru Koła Praskiego POW i odsłonięciem tablicy pamiątkowej w bursie im. Józefa Piłsudskiego Koła Prażan przy ul. Dębowej 2. W kościele św. Floriana została odprawiona msza święta, na którą przybyli m.in. Prezydent Warszawy Stefan Starzyński z wiceprezydentem Janem Pohoskim. Po uroczystej mszy przemarszerował pochód do lokalu dawnej siedziby POW. Przy dźwiękach hymnu Prezydent miasta odsłonił marmurową tablicę z orłem, na którego tle widniał krzyż POW. Po odsłonięciu tablicy prezydent Starzyński wygłosił krótkie przemówienie i wręczył nowo poświęcony sztandar Koła Praskiego POW wiceprezesowi Budzyńskiemu. Nastąpiło wbijanie gwoździ do drzewca sztandaru przez rodziców chrzestnych: Stefana Starzyńskiego, Jana Pohoskiego, starostę praskiego Iszora, wiceprezesa Budzyńskiego i prezesa Hartmana. Po tej uroczystości odbyła się przed Stefanem Starzyńskim Prezydentem Warszawy i wiceprezesem

¹³² „Gazeta Polska” 1938, nr 308, s. 6.

¹³³ Ibidem, nr 312, s. 2.

¹³⁴ Ibidem, nr 313, s. 1.

¹³⁵ Ibidem, nr 318, s. 8.

¹³⁶ Ibidem, nr 336, s. 2.

¹³⁷ Ibidem, nr 327, s. 2.

Budzyńskim defilada pocztów sztandarowych i kompanii POW oraz Związku Strzeleckiego¹³⁸.

29 listopada: Poświęcenie odrestaurowanego gmachu Arsenалу w obecności gen. broni Kazimierza Sosnkowskiego. Na uroczystość cały gmach i wspaniały dziedziniec oświetlone zostały reflektorami. Na dziedzińcu gości witał Prezydent Warszawy Stefan Starzyński. Uroczystości zainaugurował Starzyński, wygłaszając przemówienie¹³⁹.

30 listopada: W sali udekorowanej flagami o barwach narodowych i miejskich zgromadzili się oprócz radnych przedstawiciele świata nauki i sztuki, z prezesem PAL W. Sieroszewskim i J. Kadenem-Bandowskim oraz rektorem Akademii Sztuk Pięknych W. Jastrzębowski. Za stołem prezydyjnym zasiadł Prezydent Warszawy Stefan Starzyński w towarzystwie wiceprezydentów. Na specjalnie przygotowanych fotelach zasiedli laureaci nagród warszawskich: Leopold Staff (nagroda literacka), prof. Zygmunt Wóycicki (nagroda naukowa), prezydent Warszawy Stefan Starzyński, prof. Tadeusz Beyer (nagroda plastyczna), Waclaw Lachman (nagroda muzyczna). Uroczystość zainaugurował Prezydent Starzyński, a następnie podjął laureatów nagrody oraz uczestników herbatką w Pałacu Blanka¹⁴⁰. Drugą część Tymczasowej Rady Miejskiej również zainaugurował Stefan Starzyński, udzielając odpowiedzi na interpelacje radnych: Szerewszewskiego i Michałowicza. Następnie Prezydent miasta złożył sprawozdanie z działalności miasta za ostatni okres¹⁴¹.

1 grudnia: Poświęcenie kamienia węgielnego pod budowę hali targowej na Żoliborzu przy ul. Marymonckiej, róg Stołecznej. Do zgromadzonych przedstawicieli Towarzystwa Przyjaciół Żoliborza, Marymontu i Powązek, mieszkańców tych dzielnic oraz robotników, którzy przystąpili do budowy hali, przemówił Stefan Starzyński, który podkreślił, iż budująca się hala na Żoliborzu jest pierwszą od 30 lat halą rejonową w Warszawie nowoczesnego typu¹⁴².

2 grudnia: Uznanie Federacji Polskich Związków Obrońców Ojczyzny dla Prezydenta Warszawy Stefana Starzyńskiego. Na ręce Prezydenta Zarząd Główny Federacji PZOO przesłał list¹⁴³.

4 grudnia: Ogólnopolski tydzień kwesty ulicznej na rzecz Pomocy Zimowej. W stolicy kwestowali w zbiorce ulicznej ministrowie, Prezydent i Wiceprezydenci Warszawy oraz szereg wyższych urzędników. Zebrane pieniądze zostały przeznaczone na zakup specjalnych darów gwiazdkowych dla dzieci osób bezrobotnych. Stefan Starzyński kwestował na placu Teatralnym przed Ra-

¹³⁸ Ibidem.

¹³⁹ Ibidem, nr 329, s. 2.

¹⁴⁰ „Robotnik” 1938, nr 316, s. 2. „Gazeta Polska” 1938, nr 330, s. 8.

¹⁴¹ „Gazeta Polska” 1938, nr 330, s. 8.

¹⁴² Ibidem, nr 331, s. 6.

¹⁴³ Ibidem.

tuszem¹⁴⁴. Prezydent bierze udział w zgromadzeniach przedwyborczych zorganizowanych przez Narodowo-Gospodarczy Komitet Samorządowy. Przemawia w Kinie Praga oraz przy ul. Marynarskiej 2. W swoich wystąpieniach omawiał gospodarkę gminy w ciągu dwudziestolecia Niepodległości, przeciwstawiając gospodarkę dawnych władz Warszawy z tymczasowym Zarządem Miasta. Podkreślał, że prowadzona jest obecnie gospodarka pod kątem potrzeb miasta, a nie interesów partii politycznych¹⁴⁵.

5 grudnia: W sali Rady Miejskiej Warszawy odbyło się zebranie przedwyborcze Związku Legionistów Polskich w Warszawie, organizowane przez Komitet Wyborczy Okręgu Stołecznego i Rodziny Legionowej przy Zarządzie Okręgu Stołecznego Związku Legionistów. Na zebraniu przemawiał prezydent Stefan Starzyński¹⁴⁶. Po ukonstytuowaniu się prezydium zebrania zabrał głos Stefan Starzyński, który wygłosił dłuższe przemówienie¹⁴⁷.

7 grudnia: Konkurs *Warszawa w kwiatach i zieleni*. Rozdanie nagród za ukwiecone ogródki, balkony i okna. Uroczystość zainaugurował Prezydent miasta Stefan Starzyński, który pokreślił znaczenie kwiatów jako czynnika podnoszącego walory estetyczne Warszawy, nadającego żywszy charakter szarym murom miasta i mającego wielkie znaczenie w życiu każdego mieszkańca. Ogółem nagrodzono bądź wyróżniono 281 ukwieconych obiektów¹⁴⁸.

8 grudnia: „Gazeta Polska” zamieszcza obszerny artykuł *Aktualne zagadnienia samorządu Stolicy. Wywiad u prezydenta miasta Stefana Starzyńskiego*. Wywiad dotyczył aktualnych zagadnień samorządu stolicy¹⁴⁹.

10 grudnia: Stefan Starzyński przemawia na zebraniu Narodowo-Gospodarczego Komitetu Samorządowego w sali Muzeum Przemysłu i Techniki przy Krakowskim Przedmieściu 66¹⁵⁰. W swoim wystąpieniu zobrazował rozwój stolicy w okresie zaboru rosyjskiego i okupacji niemieckiej oraz omówił gospodarkę samorządu Warszawy w ostatnim 20-leciu¹⁵¹.

11 grudnia: Zgromadzenie przedwyborcze organizowane przez Narodowo-Gospodarczy Komitet Samorządowy w Kinie TON przy ul. Puławskiej, przemawia Stefan Starzyński¹⁵². W półtoragodzinnym przemówieniu prezydent przedstawił etapy rozwoju stolicy, wskazując na szkodliwą działalność Rady Miejskiej, którą samorząd uważał za teren rozgrywek partyjnych, a która nie

¹⁴⁴ Ibidem, nr 332, s. 8.

¹⁴⁵ Ibidem, 339, s. 6.

¹⁴⁶ Ibidem, nr 332, s. 8.

¹⁴⁷ Ibidem, nr 335, s. 6.

¹⁴⁸ Ibidem, nr 337, s. 6.

¹⁴⁹ Ibidem, s. 3.

¹⁵⁰ Ibidem, nr 339, s. 6.

¹⁵¹ Ibidem, nr 340, s. 8.

¹⁵² Ibidem.

prowadziła żadnej pozytywnej pracy dla dobra miasta¹⁵³. W oficerskim Kasy- nie Garnizonowym w Warszawie odbył się I Zjazd Zespołów Pracowniczych Obozu Zjednoczenia Narodowego. Na Zjazd przybyło ponad 500 pracowników z terenu całej Polski, przybyli także m.in. minister Władysław Grabski, Prezes Najwyższego Trybunału Administracyjnego Bronisław Hełczyński, Wicemar- szałek Sejmu i Szef Sztabu OZN płk. Zygmunt Wenda, Prezydent Warszawy Stefan Starzyński i inni. Po zamknięciu zjazdu uczestnicy udali się do Belwe- deru, gdzie złożono wieniec i chwilą milczenia oddano hołd pamięci Marszałka Piłsudskiego¹⁵⁴.

12 grudnia: „Gazeta Polska” zamieszcza kolejny artykuł *Druga rozmowa z prezydentem Warszawy Starzyńskim o wyborach do samorządu stolicy*. Wy- powiedzi Prezydenta na temat list wyborczych wszystkich ugrupowań¹⁵⁵. Do Warszawy przyjeżdża z oficjalną wizytą burmistrz Kowna min. Anton Merkis. Starzyński wita go osobiście na dworcu¹⁵⁶, a wieczorem w Ratuszu Prezydent Warszawy podjął gościa obiadem¹⁵⁷.

13 grudnia: Zwiedzanie warszawskiego ZOO. Burmistrz Kowna Anton Merkis i Stefan Starzyński podpisali akt przekazania ogrodowi zoologicznemu w Kow- nie przez warszawski ogród zoologiczny szeregu okazów: trzyletniego żubra urodzonego w Białowieży, 2 psy australijskie Dingo i białego daniela¹⁵⁸. Bur- mistrz Kowna w towarzystwie Prezydenta miasta i członków Zarządu Miej- skiego zwiedzają Muzeum Narodowe w Warszawie, gości oprowadzał dyrektor Stanisław Lorentz¹⁵⁹.

14 grudnia: Akcja wyborcza do samorządu stolicy osiągnęła już maksimum swojego napięcia. W „Gazecie Polskiej” na pierwszej stronie ukazał się arty- kuł *Plebiscyt Warszawy*. „Zbliżające się wybory do Rady Miejskiej winny się zamienić po prostu w powszechny plebiscyt wdzięczności dla prezydenta Sta- rzyńskiego (...)”¹⁶⁰. Wśród ważnych realizacji urbanistycznych w 1938 roku w Warszawie było przebicie trasy od placu Krasieńskich do ulicy Bonifrater- skiej przez gęsto zabudowaną dzielnicę żydowską, otwierając nowe połączenie Śródmieścia z Żoliborzem. Cztery dni przed wyborami samorządowymi Stefan Starzyński dokonał uroczystego otwarcia nowej arterii w obecności burmistrza Kowna Antoniego Merkisa¹⁶¹. Uroczystość otwarcia odbyła się na przybranym

¹⁵³ Ibidem, nr 341, s. 4.

¹⁵⁴ Ibidem, nr 341, s. 2.

¹⁵⁵ Ibidem, nr 340, s. 5.

¹⁵⁶ Ibidem, nr 342, s. 2.

¹⁵⁷ Ibidem, nr 343, s. 2.

¹⁵⁸ Ibidem.

¹⁵⁹ Ibidem, nr 343, s. 2.

¹⁶⁰ Ibidem, nr 343, s. 1.

¹⁶¹ M.M. Drozdowski, op. cit., s. 132.

barwami miasta placu Krasińskich, przed gmachem Sądu Okręgowego¹⁶². Zgromadzenie publiczne połączone z inauguracją tradycyjnej choinki miejskiej. Po zapaleniu choinki oraz wyświetleniu filmu z aktualnościami i odegraniu przez orkiestrę religijnych utworów muzycznych z balkonu domu pod nr 10 przemawiali: wicemarszałek senatu płk. Dąbrowski, proboszcz parafii archikatedralnej św. Jana ks. prałat Kępiński i prezydent Stefan Starzyński. Było to także zgromadzenie przedwyborcze zorganizowane przez Narodowo-Gospodarczy Komitet Samorządowy¹⁶³. Zebranie Towarzystwa Wiedzy Prasowej. Wśród nowo wybranych członków Rady Naukowej znalazł się Stefan Starzyński¹⁶⁴.

16 grudnia: Nabożeństwo żałobne w rocznicę śmierci Prezydenta Rzeczypospolitej Gabriela Narutowicza w katedrze św. Jana. Na nabożeństwie obecni byli: Marszałek Polski E. Śmigły-Rydz, gen. Sławoj Składkowski, marszałkowie Sejmu i Senatu, prezesi sądów, posłowie, senatorowie, przedstawiciele władz administracyjnych, Zarząd Warszawy reprezentował Stefan Starzyński¹⁶⁵. Prezydent wręczył nagrody kupiectwu warszawskiemu. Nagrody zostały przyznane po raz pierwszy i były wyrazem uznania za zasługi na polu podniesienia handlu polskiego¹⁶⁶.

17 grudnia: Przedsiębiorstwa miejskie na usługach ludności stolicy. Pod tym tytułem Wiceprezydent Warszawy Julian Kulski wygłosił w salach Ratusza odczyt organizowany przez Okręg Stołeczny Związku Legionistów Polskich. Na odczyt przybyli legioniści, przedstawiciele władz ZLP oraz przedstawiciele Zarządu Miejskiego z prezydentem Stefanem Starzyńskim¹⁶⁷.

19 grudnia: Stefan i Paulina Starzyńscy spełnili „obywatelski obowiązek” o godz. 16.30 w szkole imienia generała Stachiewicza przy ul. Różanej 22 – w jednej z dziesięciu nowych szkół zbudowanych w pierwszym roku urzędowania tymczasowego prezydenta¹⁶⁸.

22 grudnia: Choinka w Ratuszu dla najbiedniejszych dzieci Powiśla i Starego Miasta pod patronatem prezydenta Stefana Starzyńskiego¹⁶⁹.

Znane są nam dokonania Prezydenta Warszawy Stefana Starzyńskiego i doceniamy je na co dzień, ale jedno z tych na pozór mniej ważnych przedsięwzięć odchodzi w zapomnienie. Warto, zwłaszcza dziś, przypomnieć

¹⁶² „Gazeta Polska” 1938, nr 344, s. 6.

¹⁶³ Ibidem, nr 345, s. 10.

¹⁶⁴ Ibidem, nr 345, s. 4.

¹⁶⁵ Ibidem, nr 346, s. 1.

¹⁶⁶ Ibidem, nr 346, s. 10.

¹⁶⁷ Ibidem, nr 347, s. 8.

¹⁶⁸ G. Piątek, *Sanator: Kariera Stefana Starzyńskiego*, WAB, Warszawa 2016, s. 257–258.

¹⁶⁹ Ibidem, nr 352, s. 6.

o tym, co miało miejsce 12 listopada 1938 roku. Z okazji Dnia Nauczyciela w 20. rocznicę odzyskania przez Polskę Niepodległości w obecności Prezydenta Warszawy Stefana Starzyńskiego został odsłonięty kamień-pomnik na Wybrzeżu Gdańskim ufundowany przez Zarząd Miejski¹⁷⁰. Miał upamiętniać patriotyzm i zasługi nauczycieli Warszawy w ich walce o umysły i serca młodych Polaków wynaradawianych w szkołach zaborców, a także uhonorować trud wychowawczy już w niepodległej Ojczyźnie.

Ku północy, nad rzeką, prowadzone były roboty nad uporządkowaniem parku im. Traugutta. Kamienne, czerwonego koloru stopnie prowadziły z nadwiślańskiego bulwaru ku staremu fortowi i wzgórzu, na którym wznosi się do dnia dzisiejszego drewniany krzyż, miejsce stracenia ostatniego naczelnika Rządu Narodowego w 1864 roku. 13 metrów wynosiła tu różnica poziomów pomiędzy bulwarem a wzniesieniami parku, 20 metrów ponad poziom Wisły wystrzeliło parkowe wzgórze. Park Traugutta był w pewnym stopniu parkiem eksperymentalnym. Zasadzono tu 2 tys. drzew iglastych, które w innych częściach Warszawy usychały, nie mogąc rosnąć w pełnym kurzu i powietrzu zatrutym wyciekami benzyny. W parku Traugutta zasadzono również 30 limb, drzew tak charakterystycznych dla krajobrazu górskiego, Po raz pierwszy w dziejach stolicy drzewa te znalazły się w obrębie miasta. Wyhodowano je w miejskich szkółkach ogrodniczych. Park Traugutta był pierwszym w Warszawie parkiem nieogrodzonym¹⁷¹. 17 lipca 1938 roku, w niedzielę, otwarte zostało dla ruchu Wybrzeże Gdańskie na przestrzeni od mostu Kierbedzia do Cytadeli.

Bardzo ważne jest też to, że Warszawa od 1934 roku uczyniła wielki wysiłek w zakresie budowy szkół. Obok budowy szkół powszechnych samorząd warszawski podejmował kroki naprawcze w szkolnictwie zawodowym, w najbardziej zaniedbanym i najbardziej potrzebnym dla rozwoju gospodarczego Polski poziomie nauczania zawodowego. Starzyński podkreślał to, że budowa średnich szkół zawodowych, budowa szkół zawodowych do kształcących, budowa niezbędnych gmachów dla rozwijającej się wielkiej akcji oświaty pozaszkolnej, do której ludność Warszawy bardzo chętnie i pracowicie się garnie, jest zadaniem bardzo pilnym dla samorządu¹⁷². W 1938 roku we własnych miejskich gmachach mieściły się 122 szkoły, 63 zaś w gmachach wynajętych. W latach 1934–1938 wybudowano 26 nowych gmachów szkolnych, łącznie o 402 salach. Gmachy szkolne budowane przez

¹⁷⁰ „Polska Zbrojna” 1938, nr 323, s. 8.

¹⁷¹ „Gazeta Polska” 1938, nr 190, s. 6.

¹⁷² S. Starzyński, *Rozwój Stolicy...*, s. 26.

władze Warszawy były skromne, w tej dziedzinie stolica miała jeszcze wiele do zrobienia¹⁷³.

Stefan Starzyński miał szczególny sentyment dla tradycji nauczycielstwa polskiego¹⁷⁴. Uczęszczając do gimnazjum w Łowiczu, brał udział w strajku szkolnym w 1905, kolportował „Robotnika”¹⁷⁵. Uczęszczając w 1907 do gimnazjum Emiliana Konopczyńskiego w Warszawie, brał czynny udział w działalności Związku Młodzieży Postępowo-Niepodległościowej Florencja, działającym wśród młodzieży w polskich szkołach średnich i akademickich w Królestwie. Za działalność w Związku został aresztowany w grudniu 1910 roku jako uczeń 7 klasy gimnazjum, w wieku 17 lat został skazany na miesiąc twierdzy na Cytadeli Warszawskiej¹⁷⁶.

Dla prezydenta Stefana Starzyńskiego oświata i jej warunki były bardzo ważne, za jego rządów wybudowano nowe gmachy szkolne m.in. przy ul. Bema, Młynarskiej, Otwockiej 3, Grójeckiej 93, Karolkowej 64, Czerniakowskiej 126, Narbutta 14 czy Białołęckiej 36¹⁷⁷. Wiele nowych budynków szkolnych zastąpiło za Starzyńskiego lokale dzierżawione, a nieodpowiadające potrzebom szkolnym¹⁷⁸.

Starzyński przekonał Zarząd Miejski do sfinansowania symbolicznego pomnika poświęconego nauczycielom Warszawy. Otoczenie głazu było wówczas inne niż obecnie. Pomnik stanął na rozległym, niezadrzewionym trawniku, z dala od jezdni Wybrzeża Gdańskiego, w dziewiczym jeszcze parku Traugutta. W uroczystości wzięli udział przedstawiciele Zarządu Miejskiego z prezydentem Stefanem Starzyńskim, wiceprezydentami Janem Pohoskim i Wacławem Grabą-Łęckim, Dyrektorem Wydziału Oświaty i Kultury dr. Janem Biłkiem, władze szkolne z Kuratorem Okręgu Warszawskiego Wiktorem Ambroziewiczem, byłym dyrektorem Gimnazjum im. Stefana Batorego w Warszawie, przedstawiciele Związku Nauczycielstwa Polskie-

¹⁷³ Ibidem, s. 66.

¹⁷⁴ M. M. Drozdowski, op. cit., s. 142.

¹⁷⁵ R. Starzyński, *Cztery lata wojny w służbie komendanta: przeżycia wojenne 1914–1918*, Instytut Józefa Piłsudskiego Poświęcony Badaniu Najnowszej Historii Polski, Warszawa 1937, s. 12.

¹⁷⁶ Muzeum X Pawilonu Cytadeli Warszawskiej, kartoteka więźniów.

¹⁷⁷ A. Szczypiorski, *Od Piotra Drzewieckiego do Stefana Starzyńskiego. Gospodarka komunalna m.st. Warszawy w latach 1915–1939*, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk, Wrocław – Warszawa – Kraków 1968, s. 144–145.

¹⁷⁸ J. Kulski, *Z minionych lat życia 1892–1945*, PIW, Warszawa 1982, s. 212.

go z prezesem Zygmuntem Nowickim, liczne grono nauczycieli stolicy oraz kilkaset pocztów sztandarowych wszystkich szkół warszawskich. W środku olbrzymiego czworoboku, utworzonego przez delegacje młodzieży szkolnej ze sztandarami, ustawiono trybunę przybraną flagami narodowymi, barwami stolicy i zieleni. Uroczystość zainauguował Stefan Starzyński¹⁷⁹. Prezydent Warszawy podczas odsłaniania głazu powiedział:

W pracy nauczyciela, w jego stosunku do ucznia tkwią zawsze pierwiastki, które kierują sercem matki i opieką ojcowską. Dlatego też darzymy ich uczuciem przywiązania i miłości synowskiej, dlatego odnosimy się do nich przez całe życie ze czcią i szacunkiem. Mówię to Wam, zasłużone nauczycielstwo Stolicy, byście pełniąc swe ciężkie obowiązki, w świadomości uczuć swych uczniów doznali zadowolenia ze swej pracy. Mówię to Wam, kochana Młodzieży warszawska, dlatego, że i Wy wspomniane przeze mnie uczucia dla swoich nauczycieli na pewno posiadacie, a będziecie je coraz bardziej uświadamiać sobie w miarę lat i dorastania do wieku dojrzałego. U nas w Polsce rola nauczycielstwa była stokrotnie cięższa niż gdziekolwiek na świecie i z roli tej nauczyciel polski wywiązywał się zawsze godnie i ofiarnie. Trzy były w naszej martyrologii narodowej ostoje polskości: rodzina, kościół i nauczyciel. Rola nauczyciela pod zaborcą była najcięższą i najtrudniejszą. Nauczyciel Polak bronić musiał dusze polskie przed zgubnym wpływem niemieckich i rosyjskich szkół, które chciały budować wychowanie młodzieży na nienawiści i pogardzie do wszystkiego co polskie. Wkład w życie Narodu Polskiego – naszego nauczycielstwa zaiste jest wielki. A zadania trudne i ciężkie. Największy nasz Nauczyciel i Wychowawca Narodu, Wielki Marszałek Józef Piłsudski tak ujął zadania nauczycielstwa: „Odrodzić dusze ludzkie, zmienić człowieka, zrobić go lepszym, potężniejszym i silniejszym – oto wasze zadanie”. Te wielkie słowa, wryliśmy w kamieniu-głazie, jaki z okazji XX rocznicy odzyskania Niepodległości Zarząd Miejski wznosił tutaj na terenie Parku Traugutta, aby uczcić wielką pracę nauczycielstwa Stolicy, aby podkreślić, jak drogą jest nam Wasza praca, jak wysoko i głęboko ją cenimy i rozumiemy¹⁸⁰.

Po przemówieniu Prezydenta Starzyńskiego kurator Wiktor Ambroziwicz dokonał w imieniu Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego odsłonięcia głazu. Orkiestra szkolna odegrała *Warszawiankę*, a zebrana młodzież wzniosła trzykrotny okrzyk na cześć nauczycieli Stolicy. Na głazie wryty został napis: *Odrodzić dusze ludzkie, zmienić człowieka, zrobić go lepszym, potężniejszym i silniejszym – oto wasze zadanie. Józef Piłsudski*¹⁸¹. Po tym wyjątku z przemówienia Marszałka Piłsudskiego,

¹⁷⁹ „Gazeta Polska” 1938, nr 312, s. 8.

¹⁸⁰ Ibidem.

¹⁸¹ Józef Piłsudski został w maju 1921 r. honorowym członkiem Związku Polskiego Nauczycielstwa Szkół Powszechnych, było to ze strony Marszałka faktyczne docenienie wkładu Związku w odzyskanie przez Polskę niepodległości. „Głos Nauczycielski” 1921, nr 10–12, s. 1. Józef Piłsudski był honorowym gościem na IV Zjeździe Delega-

wyłoszonego na Zjeździe Nauczycielstwa w dniu 10 września 1923 roku, w dolnej części głazu widnieją słowa: *Ku uczczeniu pracy nauczycielstwa stolicy w 20-rocznicę odzyskania Niepodległości. Zarząd Miejski*¹⁸².

Podczas uroczystości przy głazie objęli straż harcerze. Następnie najmłodsze dzieci ze szkół powszechnych złożyły przed głazem kwiaty. Wieńiec złożyli prezydenci Starzyński, Pohoski i Graba-Łęcki. Przedstawiciele Zarządu Miejskiego, kół nauczycielskich i delegacje młodzieży szkolnej ze sztandarami udali się pod krzyż Traugutta, gdzie złożone zostały wieńce od nauczycielstwa i młodzieży stolicy. Wieczorem nauczyciele szkół miejskich podejmowani byli uroczysto przez prezydenta Stefana Starzyńskiego herbatą w Ratuszu¹⁸³.

Głaz zniszczony został przez Niemców w 1944 roku podczas działań w Powstaniu Warszawskim. W Dniu Nauczyciela w 1958 r., a więc w 20. rocznicę pierwotnego, uroczystego odsłonięcia, odsłonięto go ponownie z inicjatywy Rady Narodowej Warszawy. Rozbite części kamienia ułożono w nowej konfiguracji. Odwróciwszy dyskretnie lico z pierwotną inskrypcją na jednym z boków kamienia, wryto słowa hetmana Jana Zamoyskiego, przypisując je błędnie Stanisławowi Staszicowi. Pod koniec lat 90. ubiegłego wieku górny głaz wymieniono na nowy, z wrytą na nowo, pierwotną inskrypcją¹⁸⁴.

W 81. rocznicę odsłonięcia przez Prezydenta Warszawy Stefana Starzyńskiego głazu ku czci nauczycieli stolicy i w 80. rocznicę przekształcenia Związku Nauczycielstwa Polskiego w Tajną Organizację Nauczycielską Muzeum Niepodległości w Warszawie 12 listopada 2019 roku zorganizowało po ponad osiemdziesięciu latach ponownie apel pamięci przy symbolicznym miejscu. Na spotkanie przybyli nauczyciele z warszawskich szkół wraz z uczniami i pocztami sztandarowymi. Przypomniano wszystkim zebranych, że do dziś aktualne są słowa Prezydenta m.st. Warszawy Stefana Starzyńskiego:

tów Związku Polskiego Nauczycielstwa Szkół Powszechnych. Wówczas padają słowa: „Obok pracy wojskowej, która byt nasz utrwaliła, utrwaliła swą krwią, jesteście tymi, którzy w prawdziwym odrodzeniu Polski i odrodzeniu człowieka polskiego macie największe prawo do zasługi. Życie wasze płynęło w tej samej ciężkiej pracy, w jakiej płynęło życie żołnierskie”. <https://glos.pl/marszalek-jozef-pilsudski-honorowy-czlonek-znp-152-rocznica-urodzin-tworcy-niepodleglej> [dostęp: 02.04.2020].

¹⁸² „Gazeta Polska” 1938, nr 312, s. 8.

¹⁸³ Ibidem.

¹⁸⁴ Źródło: <https://www.polskaniezwykla.pl/web/place/30431,warszawa-kamien-pomnik-pracy-nauczycieli.html> [zasób: 02.04.2020].

Przez wprowadzenie do prac Gminy planowości, zaspakajając bieżące potrzeby, mogliśmy jednocześnie przestrzegać głównych zasad przyszłego rozwoju Warszawy, aby następnym pokoleniom ułatwić ich zadania. Miasto jest przecież wieczne. W pracy kształtującej jego wygląd i warunki liczyć się trzeba nie tylko z dzisiejszymi, ale z przyszłymi potrzebami, tak jak liczyli się z nami budowniczowie Warszawy w II-jej połowie XVIII wieku¹⁸⁵.

Beata Michalec

Bibliografia

Źródła archiwalne

Muzeum X Pawilonu Cytadeli Warszawskiej, kartoteka więźniów.

Źródła drukowane

Przemówienie prezydenta m.st. Warszawy Stefana Starzyńskiego wygłoszone na posiedzeniu Tymczasowej Rady Miejskiej w dniu 26 stycznia 1938 roku, Warszawa 1938.

Sprawozdanie Prezydenta m.st. Warszawy Stefana Starzyńskiego za okres od 3 III 1934 do 23 II 1939 roku, wygłoszone na 50 posiedzeniu Tymczasowej Rady Miejskiej w dniu 23 lutego 1939 roku, Warszawa 1939.

Starzyński S., *Rozwój stolicy: odczyt wygłoszony w dniu 10 czerwca 1938 r. na zebraniu urządzonym przez Okręg Stołeczny Związku Rezerwistów*, Warszawa 1938.

Prasa

„Gazeta Polska” 1938, nr 2, nr 9, nr 11, nr 21, nr 22, nr 26, nr 32, nr 34, nr 35, nr 39, nr 40, nr 46, nr 54, nr 56, nr 62, nr 63, nr 67, nr 71, nr 75, nr 76, nr 80, nr 82, nr 84, nr 85, nr 88, nr 89, nr 90, nr 91, nr 92, nr 95, nr 118, nr 125, nr 129, nr 130, nr 137, nr 139, nr 140, nr 141, nr 142, nr 144, nr 146, nr 148, nr 150, nr 152, nr 156, nr 158, nr 159, nr 160, nr 161, nr 162, nr 163, nr 165, nr 166, nr 167, nr 169, nr 170, nr 171, nr 173, nr 174, nr 176, nr 179, nr 180, nr 181, nr 185, nr 186, nr 190, nr 198, nr 199, nr 200, nr 206, nr 210, nr 211, nr 242, nr 248, nr 249, nr 251, nr 252, nr 253, nr 254, nr 255, nr 258, nr 278, nr 279, nr 282, nr 283, nr 289, nr 290, nr 296, nr 305, nr 307, nr 308, nr 309, nr 310, nr 311, nr 312, nr 313, nr 318, nr 326, nr 327, nr 329, nr 330, nr 331, nr 332, nr 335, nr 337, nr 339, nr 340, nr 341, nr 342, nr 343, nr 344, nr 345, nr 346, nr 347, nr 352.

„Głos Nauczycielski” 1921, nr 10–12.

„Kurier Warszawski” 1938, nr 22.

„Polska Zbrojna” 1938, nr 323.

„Robotnik” 1938, nr 311, nr 316, nr 318.

¹⁸⁵ *Sprawozdanie Prezydenta m.st. Warszawy Stefana Starzyńskiego za okres od 3 III 1934 do 23 II 1939 roku, wygłoszone na 50 posiedzeniu Tymczasowej Rady Miejskiej w dniu 23 lutego 1939 roku*, Warszawa 1939, s. 66.

Opracowania

Drozdowski M.M., *Stefan Starzyński prezydent Warszawy*, PIW, Warszawa 1976.

Jarocki R., *Rozmowy z Lorentzem*, PIW, Warszawa 1981.

Kulski J., *Z minionych lat życia 1892–1945*, PIW, Warszawa 1982.

Michalec B., *Połączone losy: Stefan Starzyński – Prezydent Warszawy i prof. Stanisław Lorentz – dyrektor Muzeum Narodowego w Warszawie*, [w:] *O Polskę, o Warszawę, o honor, o pamięć*, red. B. Michalec, T. Skoczek, Muzeum Niepodległości, Warszawa 2019.

Michalec B., *Retrospekcje wileńskie – prof. Stanisław Lorentz*, „Rocznik Kresowy” 2019, nr 5, z. 2.

Michalec B., *Warszawa w kwiatach i zieleni w latach 1935–1939*, „Kronika Warszawy” 2017, nr 1.

Piątek G., *Sanator. Kariera Stefana Starzyńskiego*, WAB, Warszawa 2016.

Szczypiorski A., *Od Piotra Drzewieckiego do Stefana Starzyńskiego. Gospodarka komunalna m.st. Warszawy w latach 1915–1939*, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk, Wrocław – Warszawa – Kraków 1968.

Inne

<https://glos.pl/marszalek-jozef-pilsudski-honorowy-czlonek-znp-152-rocznica-urodzin-tworcy-niepodleglej> [dostęp: 02.04.2020].

<https://www.polskaniezwykla.pl/web/place/30431,warszawa-kamien-pomnik-pracy-nauczycieli.html> [zasób: 02.04.2020].

Stefan Starzyński in the election campaign

Keywords

Stefan Starzyński, Mayor of Warsaw, Warsaw, election campaign, architecture, economy, education, green areas, memorial sites, cultural heritage, history, memory

Abstract

The article presents the achievements of Stefan Starzyński, Mayor of the Capital City of Warsaw, in just one exceptional year – 1938 – which was the year of the election campaign for the Sejm, Senate, and local government. Stefan Starzyński gave the proper, planned, and long-term direction to the multifaceted developmental needs of the Capital. As Mayor, he showed great initiative by engaging in cooperation crowds of people like himself. He attracted the inhabitants' ever-wider interest. He was able to organize efforts aimed at cleaning up, expanding, and beautifying the city, as well as at making more than just public buildings available to the inhabitants and for the inhabitants. Only in that one year, 1938, did Warsaw gain economic development momentum – investments

were becoming reality. Mayor Stefan Starzyński was able to take care of the memory and heritage of Warsaw. He, the city's administrator, was everywhere and took part in every more or less important event that happened in the Capital. Until now, no timeline has been created for Mayor Stefan Starzyński. This is the beginning of work on the achievements of this figure who was important not only for Warsaw.

Stefan Starzyński im Wahlkampf

Schlüsselwörter

Stefan Starzyński, Präsident der Hauptstadt Warschau, Warschau, Wahlkampf, Architektur, Wirtschaft, Bildung, Grünflächen, Gedenkstätten, Kulturerbe, Geschichte, Gedenken

Kurzfassung

Der Artikel stellt die Leistungen des Präsidenten der Hauptstadt Warschau Stefan Starzyński nur in einem einzigen außergewöhnlichen Jahr 1938 vor, dem Jahr des Wahlkampfes in den Wahlen zum Sejm und Senat und zur Kommunalverwaltung. Stefan Starzyński gab den multilateralen Entwicklungsbedürfnissen der Hauptstadt die richtige geplante und vorausschauende Richtung vor. Als Präsident zeigte er eine große Initiative, indem er eine Menge Menschen, die ihm ähnlich sind, in die Zusammenarbeit einbezog. Er fand immer größeres Interesse der Einwohner an der Hauptstadt. Es gelang ihm, Aktionen zur Aufräumung, Erweiterung und Verschönerung der Stadt zu organisieren und öffentliche Gebäude nicht nur den Einwohnern, sondern auch für die Einwohner zur Verfügung zu stellen. Nur in diesem einzigen Jahr 1938 schreitete die wirtschaftliche Entwicklung Warschaus mit hohem Tempo voran, die Investitionsvorhaben wurden verwirklicht. Präsident Stefan Starzyński konnte sich um das Gedenken und das Erbe Warschaus kümmern, und als Gastgeber der Stadt war er überall und nahm an allen wichtigen und weniger wichtigen Veranstaltungen teil, die in der Hauptstadt stattfanden. Bis jetzt gab es kein Kalendarium des Warschauer Präsidenten Stefan Starzyński, dies ist der Beginn der Arbeit an den Errungenschaften einer – nicht nur für Warschau – so wichtigen Persönlichkeit.

Стефан Стажинский во время избирательной кампании

Ключевые слова

Стефан Стажинский, президент столичного города Варшавы, Варшава, избирательная кампания, архитектура, экономика, образование, зеленые территории, места памяти, культурное наследие, история. память

Резюме

В статье представлены достижения Стефана Стажинского, президента столичного города Варшавы в одном лишь 1938 году, когда проводилась избирательная кампания в Сейм и Сенат, а также в органы местного самоуправления. Стефан Стажинский поставил столицу на путь планированного и перспективного развития, в соответствии с ее многочисленными нуждами. Президент города отличался инициативностью и привлекал к сотрудничеству многих себе подобных. Его действия привлекали все больший интерес жителей города. Стажинский умело предпринимал шаги по упорядочению, развитию и украшению города, а также предоставлял жителям и гостям города не только лишь очередные здания общественного назначения. В одном лишь 1938 году в Варшаве наметился экономический рост, а инвестиции стали реальностью. Президент Стефан Стажинский умело хранил память и наследие Варшавы – в качестве градоначальника он посещал все уголки города и принимал участие в любом более или менее весомом событии, происходящем в столице. До настоящего времени не предпринимались попытки создания календария президента Варшавы Стефана Стажинского – данная статья кладет лишь начало работе над достижениями выдающейся личности, оставившей свой отпечаток не только в истории Варшавы.